

Stosunki gospodarcze Polski z Irakiem w latach 70. XX wieku

Patryk Markowski
Uniwersytet Szczeciński

Opis zagadnienia

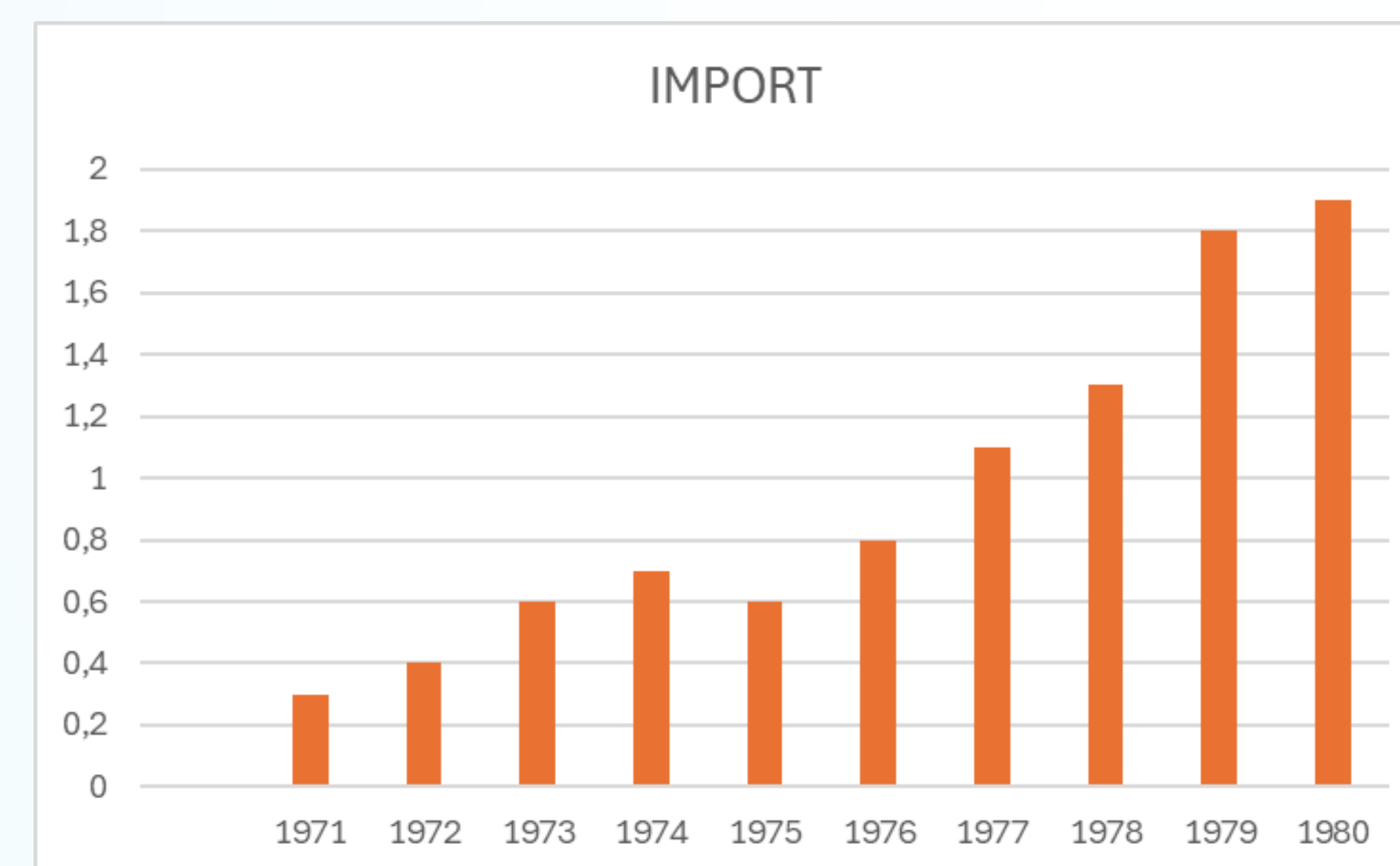
Teren obecnej Republiki Iraku od tysiącleci jest przedmiotem badań historyków, archeologów, etnologów, a także innych badaczy nauk społecznych i humanistycznych. Obszar ten, zagrożony przez niebezpiecznych sąsiadów, przez wieki był targany wojnami. Po uzyskaniu niepodległości przez Irak, na terenie Mezopotamii mieszkali szyici, sunnici, Kurdowie, a także przedstawiciele mniejszości zarówno religijnych, jak i etnicznych. Warunki te nie sprzyjały stabilności i bezpieczeństwu państwa. Przejęcie władzy w Iraku przez socjalistyczną partię Baas pozwoliło na nawiązanie sojuszu ze Związkiem Radzieckim, a dzięki temu też z Polską. Irak jako państwo z ogromnymi złożami surowców naturalnych, eksportowało do Polski głównie ropę naftową, zaś do Iraku ściągano zazwyczaj produkty przemysłu ciężkiego. Zadaniem mojej prezentacji będzie wykazanie, iż polityka gospodarcza Polski względem Iraku w tzw. „Dekadzie Gierka” jest dobrym przykładem ekspansji gospodarczej Polski na nowych partnerów gospodarczych w tym okresie. Przedstawione zostaną struktury towarowe eksportu i importu. Kolejnym ważnym punktem będzie zaprezentowanie wartości obrotów handlowych między Polską a Irakiem w latach 70. XX wieku. Wyjaśniona zostanie także ogromna różnica w wartościach między poszczególnymi latami. Bazą badań są Roczniki Statystyczne Handlu Zagranicznego, dokumentacje prasowe, noty dyplomatyczne, a także publikacje powstałe głównie w latach 80. XX wieku. Leciwość ostatnich publikacji skłoniła mnie do zajęcia się tematem relacji Polski z Irakiem. Podczas wystąpienia przedstawię początkową fazę badań o charakterze całościowym nad stosunkami między Polską a Irakiem wychodzących poza dotychczasowy okres zainteresowań badaczy, czyli okres PRL i inwazję w 2003 roku.

Metodologia

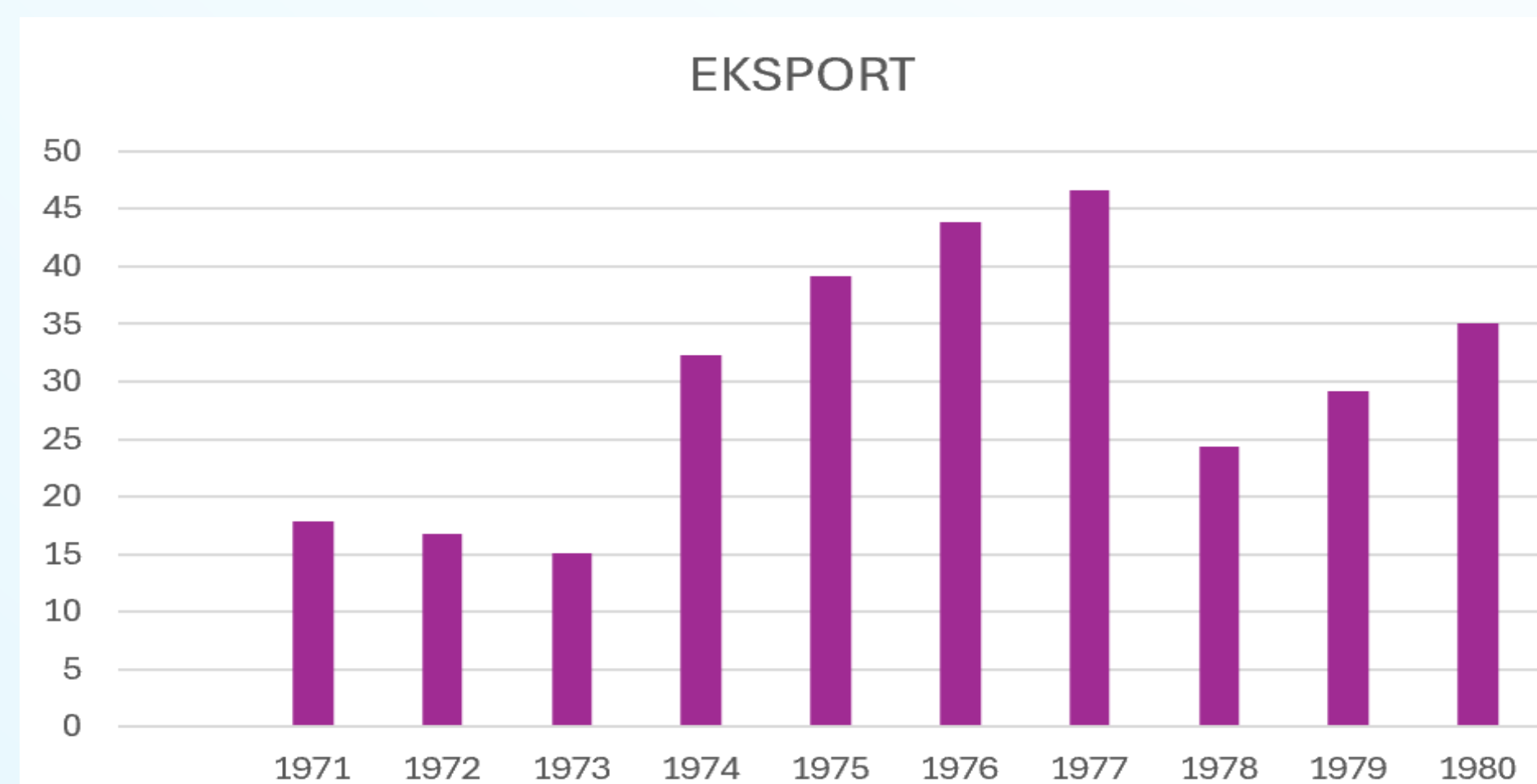
Badania oparte są na analizie źródeł pierwotnych i wtórnych. Wykorzystano Roczniki Statystyczne Handlu Zagranicznego, dokumentację prasową, noty dyplomatyczne oraz publikacje. W celu pełniejszego zrozumienia kontekstu historyczno-politycznego, analizowano również literaturę przedmiotu dotyczącą stosunków międzynarodowych w okresie zimnej wojny. Struktury towarowe eksportu i importu oraz wartości obrotów handlowych między Polską a Irakiem w latach 70. XX wieku zostały szczegółowo przedstawione i przeanalizowane. Badania uwzględniały różnice w wartościach handlowych między poszczególnymi latami, co pozwoliło na identyfikację kluczowych czynników wpływających na dynamikę wymiany handlowej.

Okres „dekady Gierka” został wybrany ze względu na kilka czynników. Pierwszym i najważniejszym jest objęcie urzędu pierwszego sekretarza KC PZPR przez Edwarda Gierka oraz okres do jego usunięcia z tej pozycji. Kolejnym jest także dojście do władzy partii Baas w Iraku w 1968, które to znacznie zmieniło politykę i sytuację międzynarodową państwa Bliskiego Wschodu. Istotne przy wyborze cesury było także wszczęcie wojny iracko-irańskiej w 1980 roku, która znacząco wpłynęła na obroty handlowe Iraku.

Dane i wyniki

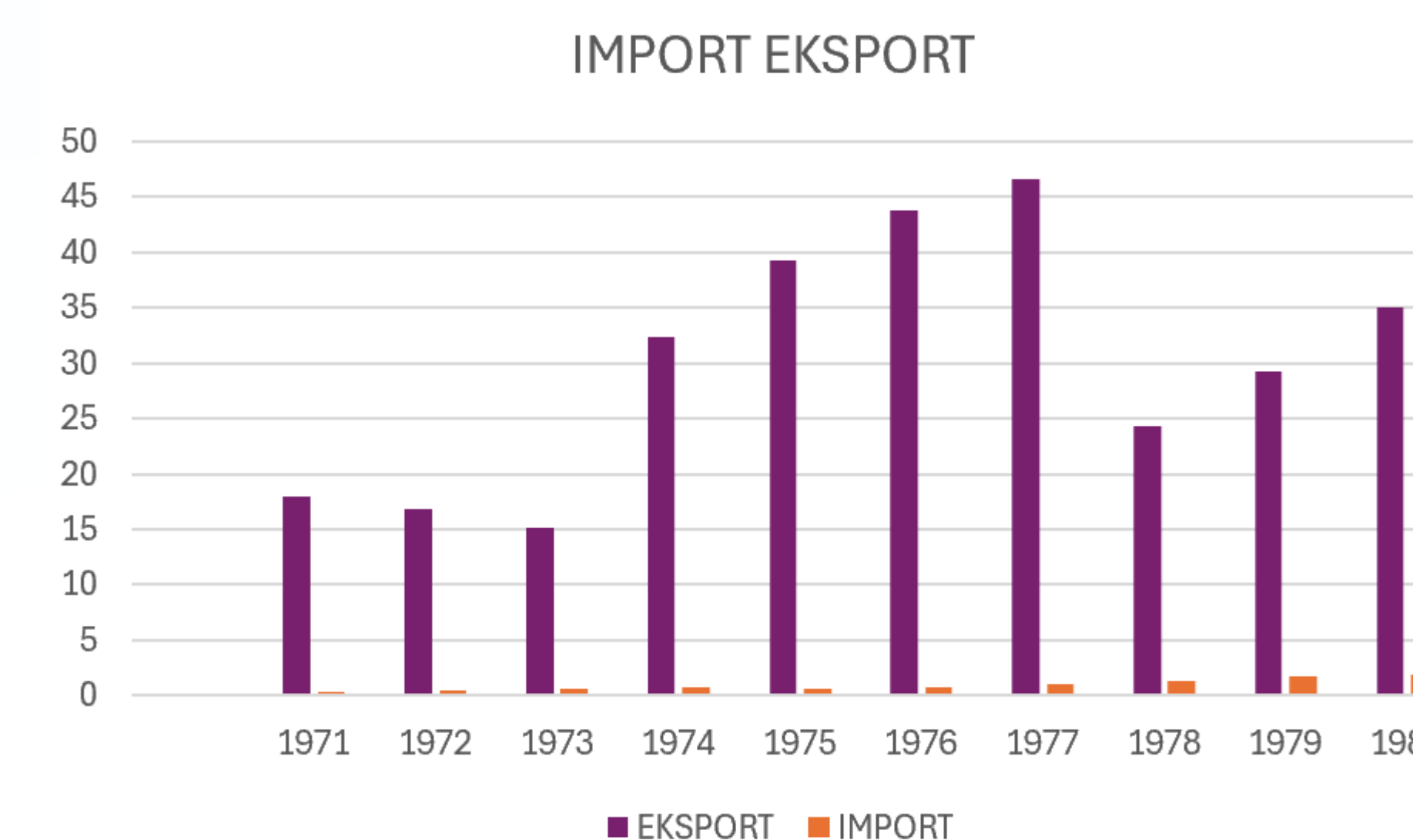

Wykres przedstawia wzrost polskiego importu z Iraku w latach 70. Początkowo, w latach 1970-1974, import wzrastał stabilnie z 0,2 do 0,7 mln dolarów. W 1975 roku nastąpił niewielki spadek, prawdopodobnie z powodu kryzysu naftowego. Od 1976 roku import gwałtownie przyspieszył, rosnąc z 0,8 do 1,9 mln dolarów do 1980 roku. Przyczynami były wzrost cen ropy, polityka gospodarcza Gierka, wieloletnia umowa o współpracy gospodarczej i technicznej z Irakiem oraz dywersyfikacja źródeł importu.

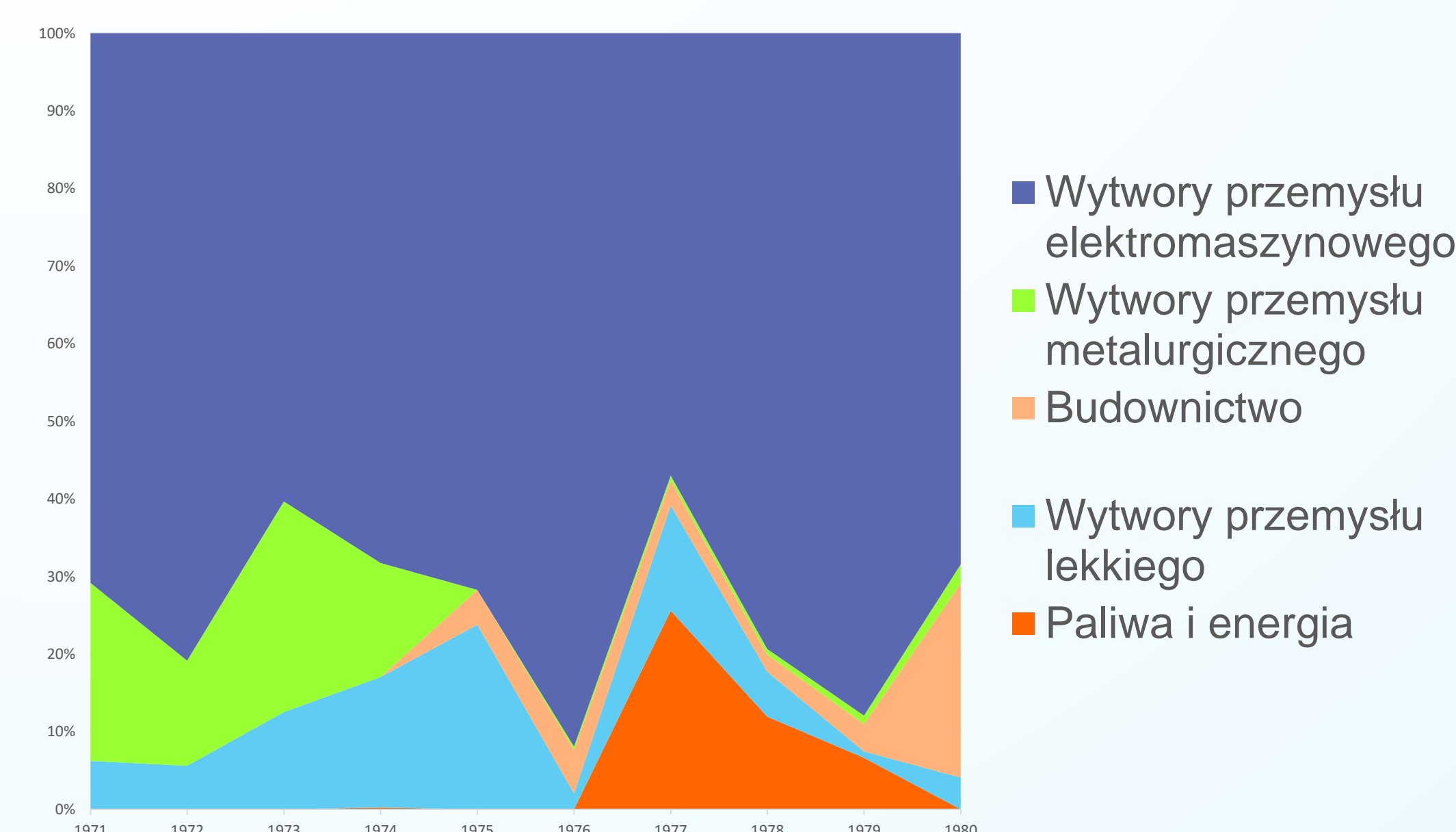

Wykres przedstawia wzrost polskiego eksportu do Iraku w latach 70., z wyraźnym wzrostem w drugiej połowie dekady. Na początku eksport wynosił około 13 mln dolarów, z umiarkowanym wzrostem do 1973 roku.

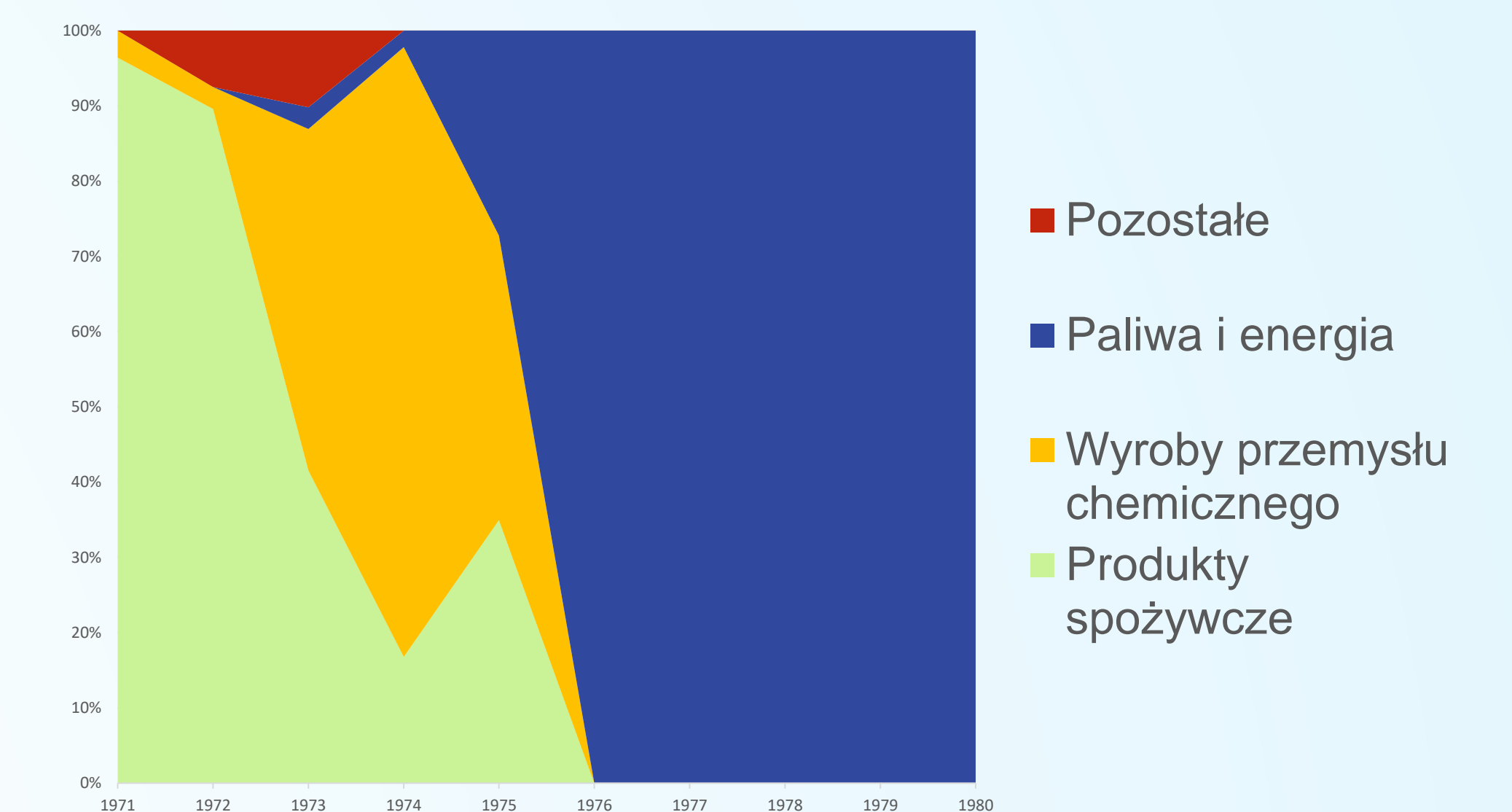
W 1974 roku eksport niemal podwoił się do ponad 32 mln dolarów, głównie dzięki umowie o współpracy gospodarczej z 1972 roku. Szczyt przypadł na 1977 rok z wartością 47 mln dolarów, po czym nastąpił spadek, a w 1980 roku eksport ponownie wzrósł do 35 mln. Mimo wahań, eksport w 1980 roku był trzykrotnie wyższy niż w 1970 roku.

Wykres porównuje polski eksport i import z Irakiem w latach 1970-1980, ukazując wyraźną przewagę eksportu nad importem. Eksport był niestabilny, z szybkim wzrostem do 1977 roku, podczas gdy import rósł powoli, ale systematycznie, głównie dzięki ropie od 1976 roku. Polska utrzymywała znaczną nadwyżkę handlową, eksportując głównie wyroby przemysłu elektromaszynowego i budowlanego, a importując coraz więcej surowców energetycznych. W latach 70. nastąpiła zmiana charakteru wymiany, z wyraźnym wzrostem importu paliw.

Wykres ukazuje strukturę polskiego eksportu do Iraku w latach 1971-1980, zdominowaną przez wyroby przemysłu elektromaszynowego, które stanowiły średnio 69,68% całości. Przemysł metalurgiczny miał znaczący udział na początku dekady, ale zmalał do 2,4% w 1980 roku. Budownictwo zyskało na znaczeniu od 1975 roku, a wyroby przemysłu lekkiego cechowały wahania. Mimo dominacji przemysłu elektromaszynowego, eksport stał się bardziej zróżnicowany pod koniec dekady, szczególnie w kontekście rosnącej roli budownictwa.

Wykres pokazuje zmianę struktury polskiego importu z Iraku w latach 1971-1980. Początkowo dominowały produkty spożywcze, ale ich udział spadł do zera po 1975 roku. Wyroby przemysłu chemicznego miały znaczenie w połowie dekady, lecz po 1975 roku także zanikły. Paliwa i energia, początkowo marginalne, od 1976 roku stały się dominującą, a później jedyną kategorią importu. Zmiana struktury importu, spowodowana nowymi umowami handlowymi, pokazuje rosnące znaczenie irackiej ropy naftowej dla Polski pod koniec dekady.

Dyskusja

Wyniki badań wskazują, że polityka gospodarcza Polski wobec Iraku w dekadzie Gierka była świadomą i skuteczną strategią poszerzania rynków zbytu i dywersyfikacji źródeł surowców. Współpraca z Irakiem umożliwiła Polsce nie tylko dostęp do ropy naftowej, ale także rozwój eksportu produktów przemysłu ciężkiego, co było istotne dla gospodarki krajowej.

Dalsze badania mogłyby skupić się na analizie stosunków polsko-irackich w dłuższym okresie od nawiązania stosunków dyplomatycznych w 1932 albo np. do II wojny w Zatoce Perskiej, czy nawet do czasów współczesnych. Badania mogłyby też skupić się na wpływie konkretnych wydarzeń politycznych i ekonomicznych na dynamikę stosunków między Polską a Irakiem, a także na porównaniu tych relacji z innymi partnerami handlowymi Polski w regionie Półwyspu Arabskiego w latach 70. XX wieku.